

В. В. Микитенко,

доктор економічних наук, професор,

академік АЕН України,

ORCID 0000-0002-8212-9777,

e-mail: vmikitenko@ukr.net,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

М. О. Чупріна,

кандидат економічних наук, доцент,

ORCID 0000-0002-3276-4473,

e-mail: ma.chuprina@gmail.com,

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРЕНДИ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РЕКОНСТРУКТИВНІЙ ПРОСТОРОВІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

Вступ. В умовах глобалізації та транснаціоналізації економічних процесів просторова організація господарських систем (ГС) та їх кластеризація й каскадування стає надактуальною формою внутрішньонаціональної й регіональної інтеграції та кооперування, яка допоможе згенерувати достатній масштаб потенціалу розвитку національної економіки за урахування можливості створення і розбудови стійких господарських об'єктів, які будуть здатними розвиватися, збалансовано функціонувати та конкурувати як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі соціально-економічної системи. Саме реформатування процесів організації ГС у просторово-мережевому аспекті є невід'ємною складовою програми виходу із економічної та демографічної кризи, спричинених війною, які базуватимуться на новітніх суспільно-політичних і морально-етичних цінностях управління та принципах відповідального споживання при мінімізації використання природно-ресурсних активів та інших ресурсів, виробництва високотехнологічної продукції та надання послуг із великим життєвим циклом, у першу чергу, змінами у світовій економіці під впливом глобалізаційних викликів, які визначають універсалізацію ринків і міжнародну організацію виробничих процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Слід відзначити, що розгляду теорії просторового розвитку соціо-еколого-економічних систем за використання принципів локалізації господарської діяльності присвячені праці закордонних та вітчизняних вчених, серед яких: К. Курле, Б. Пекер, Дж. Д'юї, К. Левін, Дж. Кларк, Д. Бойль, Дж. Даймонд, П. Кругман, Н. Гапон, С. Грабовська, В. Гупа-

ловська, Р. Карковська, І. Лахтіонов, О. Шаров [1–10] та ін. Віддаючи належне теоретичним та практичним цінностям попередніх науково-прикладних здобутків, вважаємо за доцільне визнати, що в контексті розроблення та реалізації плану відновлення України, існує нагальна потреба в розробці й обґрунтуванні нових методологічних підходів щодо соціо-еколого-економічних досліджень реконструктивної просторової організації та розвитку національних *господарських систем* (ГС) територіальних утворень на базі *природно-ресурсних активів* (ПРА) із залученням до цих процесів соціальних факторів забезпечення сталого господарювання.

Мета статті полягає у дослідженні напрямів європейської локалізації господарської діяльності задля визначення і формування сучасних детермінант реконструктивної просторової організації господарських систем України на базі природно-ресурсних активів, а також у використанні європейських практик і технологій локалізації, сприяючи їх адаптації та апробації на національному рівні за використання принципів актив-орієнтованого підходу до реформатування національного господарського простору за новими парадигмальними трансформаційними уявленнями про стале господарювання.

Необхідність реформатування процесів організації ГС у просторово-мережевому аспекті, обумовлюється, в першу чергу, змінами у світовій економіці під впливом глобалізаційних викликів, які визначають універсалізацію ринків і міжнародну організацію виробничих процесів. Зокрема, на переконання К. Курле і Б. Пекера «світова економіка не може більше аналізуватись як інтерактивна гра національних економік. У ній відбувається впро-

вадження нових модальностей управління всередині багатонаціональних підприємств, які використовують нові просторові стратегії, що потрясають традиційну територіальну організацію» [1]. Вплив глобалізаційних процесів та катастрофічне нарощення військово-економічних загроз у світогосподарській системі визначають і тренди трансформації суспільних і господарських взаємовідносини, що й обумовлює нагальність розробки нових методологічних підходів до економічних і соціальних досліджень подальшого просторового розвитку *господарських систем* (ГС) територіальних утворень на базі *природно-ресурсних активів* (ПРА). Зазначене, на авторське переконання, вимагає використання саме принципів актив-орієнтованого підходу задля упорядкування господарської діяльності та реконструкції оточуючого середовища. Актив-орієнтований підхід у просторовій організації ГС передбачає врахування домінант взаємодії для вирішення нагальних проблем функціонування територіальних утворень у просторі та часі, спрямовуючи діяльність суб'єктів на створення ефективних і стійких ГС, що дозволить об'єктивно оцінити і врахувати при стра-

тегуванні різноманітні аспекти та впливи зовнішнього й внутрішнього середовища (табл. 1), зважаючи на сучасні виміри просторового формату й режими функціонування національної соціально-економічної системи та потреби громад і екосистем, і таким чином, сприяючи сталому господарюванню та розвитку на засадах реалізації вихідних положень актив- та ризик-орієнтованих підходів, які використовуються у дослідженнях у різних галузях науки, включаючи економіку, екологію, менеджмент, психологію та інші.

Хоча, наприклад, актив-орієнтований підхід, здебільш, пов'язує із концепцією «актив-орієнтованого навчання у педагогіці», розробленою у середині ХХ століття Джоном Д'юї та Куртом Левінім [2], проте, її детермінанти щодо акцентування (локалізації) зусиль на активності, взаємодії та набутті практичного досвіду у контексті досягнення визначеного результату – об'єктивно дозволяють забезпечити результативність процесам упорядкування ГС та реконструкцію оточуючого середовища. Автори підтримують також висновки, переконання й обґрунтування, що представлені у наукових працях

Таблиця 1

Адаптація принципів актив-орієнтованого підходу до процесів просторової організації господарських систем

Принцип 1	Змістовність актив-орієнтованого принципу просторової організації 2
Інтеграція ресурсів	Забезпечення оптимального використання ресурсів у просторовій організації, включаючи природні, людські та технічні ресурси.
Синергія та партнерство	Розвиток співпраці між різними галузями та учасниками економічного процесу для досягнення синергетичних ефектів та підтримки сталого розвитку
Розвиток інновацій	Сприяння інноваційному розвитку та впровадженню нових технологій для поліпшення ефективності та конкурентоспроможності.
Участь громади	Врахування інтересів та думок місцевих громад при прийнятті рішень щодо просторової організації для забезпечення взаємодії та прийняття в суспільстві.
Гнучкість та адаптивність	Створення гнучких структур, які можуть адаптуватися до змін у просторовому середовищі, враховуючи економічні, соціальні та екологічні зміни.
Сталість і стійкість	Врахування принципів сталого розвитку та прагнення до сталості економічних систем у просторовому вимірі.
Територіальна конкурентоспроможність	Зосередження на розвитку територій та регіонів з метою створення умов для підвищення конкурентоспроможності та привабливості.
Збалансованість та рівномірність	Забезпечення балансу та рівномірного розподілу ресурсів та можливостей у просторі для запобігання нерівності.
Збереження та раціональне використання різних за природою ресурсів і активів	Ефективне використання енергії: запровадження енергоефективних (ЕЕ) технологій та процесів виробництва; розвиток та впровадження альтернативних та відновлюваних джерел енергії; максимізація енергетичної ефективності в усіх сферах економіки. Оптимізація водокористування: раціональне використання водних ресурсів в промисловості та сільському господарстві; впровадження систем збору та очищення дощової води; проекти з водо- збереження та вдосконалення інфраструктури водопостачання. Управління відходами: розвиток систем вторинної переробки та використання відходів; зменшення обсягів виробничих і побутових відходів; використання принципів циркулярної економіки для зменшення відходів і ефективного використання ресурсів. Сталість та консервація ґрунтів: заходи з управління земельними ресурсами для запобігання деградації ґрунтів; впровадження методів консервації ґрунтів та агроекологічних практик в сільському господарстві. Оптимізація транспортних потоків: розвиток та підтримка громадського транспорту й інфраструктури для зменшення автомобільного руху; стимулювання використання електротранспорту та інших екологічно чистих засобів пересування; ефективне планування і координація логістики. Підтримка природних резерватів, охоронних зон та екосистем. Впровадження практик сталого лісового господарювання і збереження біорізноманіття

1	2
Збереження людських ресурсів та нарощення потенціалу людського розвитку	Створення умов для розвитку та максимізації індивідуальних та колективних можливостей населення у конкретному просторі функціонування ГС. Освіта та навчання: розвиток ефективної системи освіти, що включає якісну початкову, середню та вищу освіту; забезпечення доступу до навчання для всіх верств населення та зменшення бар'єрів для отримання освіти. Професійний розвиток: сприяння навчанню протягом усього життя та розвитку навичок, що відповідають потребам ринку праці; розробка програм та ініціатив для підтримки перекваліфікації та переорієнтації працівників. Соціальні інвестиції: створення соціальних програм та підтримка, спрямована на поліпшення якості життя та соціального благополуччя населення; забезпечення доступу до медичних та соціальних послуг для всіх верств населення. Розвиток лідерського потенціалу: підтримка програм розвитку лідерських навичок та управлінського потенціалу; збільшення можливостей для участі у громадському та політичному житті. Рівноправ'я та інклюзивність: проактивне протидіяння дискримінації та сприяння рівноправ'ю в усіх сферах суспільства; створення інклюзивних умов для усіх груп населення, включаючи людей із обмеженими можливостями. Збалансована робоча атмосфера: забезпечення балансу між робочим та особистим життям, що сприяє підтримці психічного та фізичного здоров'я працівників; розвиток сучасних форм роботи, таких як дистанційна робота, для підтримки робочої гнучкості. Стресостійкість та психосоціальне благополуччя: впровадження програм психологічної підтримки та збалансованості психічного стану працівників для роботи зі стресом задля забезпечення психологічного благополуччя; тощо

Джерело: визначено, обґрунтовано та згруповано у табличному вигляді авторами за урахування положень, репрезентованих у [4; 5; 7 – 9].

Дж. Кларка [3], Д. Бойля [4], Дж. Даймонда [5], які відстоювали у наукових роботах та дискусіях ідеї локалізму і розглядали його в якості пріоритетного чинника глобального економічного розвитку та переформатування господарської діяльності, стверджуючи про таке: локалізм має вагомі переваги щодо отримання просторового ефекту гіперконцентрації та стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

З цього, відзначимо, що у контексті просторової організації ГС України в ресурсних обмеженнях віднесемо "локалізм" до об'єктивно необхідного явища зі створення умов для спеціалізації та концентрації ГС чи секторів у конкретних місцевостях/ регіонах за виробництвом товарів, наданням послуг або ж наукових та технічних інновацій. Визначення регіонів (місцевостей) та регіоналізація за урахування специфічних об'єктів локалізації зусиль (тобто, локалізації) має, крім різноманітних причин та факторів і реальні переваги (табл. 2). Втім, поряд із базовими перевагами локалізації, нами враховано і додаткові фактори, які мають вагоме значення на сучасному етапі розвитку національної соціально-економічної системи – це можливість створення каскадного формату та врахування соціальних ознак і вимірів функціонування ГС.

Отже, локалізм у просторовій організації ГС розглядається нами в якості стратегічного домінуючого підходу, спрямованого на оптимізацію використання різних за природою ресурсів і активів територіальних утворень для створення конкурентних переваг конкретного регіону /території. При цьому, вбачаємо, що, як передбачено, локалізація при просторовій організації ГС має враховувати індивідуальні особливості та потреби конкретного регіону/ території, забезпечуючи їх ефективність і сталість у

відповідності з зовнішніми умовами та розвиненістю місцевого середовища. А, врахування каскадного формату та соціальних аспектів у цій площині стають важливими стратегічними кроками для досягнення успішної локалізації реального сектору чи розвитку господарських процесів в умовах постійного нарощення загроз і ризиків. Зазначені вище переваги локалізації у питаннях просторового розвитку і переформатування ГС підтримували також Є. Дахман, Р. Кантільон, Д. Стюарт, А. Сміт, Й. Тюнеа, Ст. Лаунхардт, М. Вебер, В. Крісталлер та інші дослідники. Їхні досягнення полягають також і у розробці адекватних реальним процесам моделей полюсів зростання, дифузії нововведень, економічного простору як силового поля, теорії кластерів, концепції глобальних міст-регіонів. Нобелівський лауреат із економіки П. Кругман був переконаний у тому, що, наразі, відчувається гостра необхідність врахування саме просторових чинників локалізації в економічних дослідженнях організації освоєння ПРА [6].

Вивчаючи досвід просторової організації ГС в європейських країнах [12], маємо визнати, що він ґрунтується саме на різноманітності місцевих ПРА, географічних умов, історичних чинників та економічно-географічних особливостей територіальних утворень. Кожна країна має свої особливості, але існують та враховуються при розробленні стратегій і загальні тенденції, які характерні для більшості європейських держав (хоча ці тенденції та тренди постійно змінюються відповідно до економічних, соціальних та технологічних трансформацій у світі). Тож, маємо підкреслити, що європейські напрями просторової організації ГС у реаліях сьогодення також розмежовуються за урахування принципів локалізму за дев'ятьма напрямками (табл. 3).

Таблиця 2

Чинники локалізму та його переваги у просторовій організації господарських систем України за актив-орієнтованим підходом

Чинники	Змістовність переваг локалізму
Кластеризація	Групування схожих підприємств чи інституцій в одній області може створити економічний кластер, де взаємодія та обмін ресурсами підтримують інновації та конкурентоспроможність
Ресурсний потенціал	Місцеві ресурси, такі як сировина, робоча сила, інфраструктура, можуть визначати привабливість конкретної локації для певного типу господарської діяльності
Ефективність та економія масштабів	Локалізація деяких видів виробництва чи послуг в одному регіоні може сприяти зменшенню витрат та підвищенню ефективності завдяки економії масштабів
Інновації та дослідження	Кластери високих технологій і наукових досліджень можуть збільшити обмін знанням та стимулювати інновації в конкретному регіоні
Сталість та розвиток	Локалізація може сприяти сталому розвитку і господарюванню в межах певного регіону, особливо якщо діяльність відбувається відповідно до принципів сталого господарювання
Каскадний формат (Каскадизація)	Економія масштабів: групування схожих підприємств чи інституцій в одному регіоні (на одній території) може призвести до економії масштабів, що дозволяє знижувати витрати на виробництво та послуги. Обмін ресурсами: каскадний формат – сприяє ущільненню взаємодії та раціоналізації обміну ресурсами між підприємствами, зокрема в області технічної та науково-дослідної діяльності
Соціальні ознаки та виміри	Робоча сила: локалізація може залежати від доступу до робочої сили з певних соціальних груп чи можливість використання спеціалізованих фахівців у конкретному регіоні/ на території. Задоволеність працівників: соціальні аспекти, такі як якість життя, можливості для освіти та розвитку - можуть впливати на задоволеність працівників і, відповідно, на ефективність та стабільність функціонування ГС/ підприємств

Джерело: визначено, обґрунтовано та формалізовано у табличному вигляді авторами, що представлено науковій спільноті у [12; 13].

Таблиця 3

Принципові напрями просторової організації господарських систем, які враховуються/ мають враховуватися в європейських країнах

Номер з/п	Напрямок європейської локалізації господарської діяльності	Змістовність врахування і сутність напрямів при просторовій організації ГС
1	2	3
I	Аграрні регіони	Більшість європейських країн мають аграрні регіони, де розвинене сільське господарство визначає економічний ландшафт. Ці регіони часто спеціалізуються в вирощуванні певних культур або тваринництва в залежності від природних умов
II	Промислові регіони	Промислові центри розташовані вздовж транспортних маршрутів, основних річок та узбережжя. Ці регіони стають моторами економіки і забезпечують робочі місця для населення
III	Інноваційні та технологічні центри	Великі міста та їхні околиці часто стають центрами інновацій, науки та технологій. Саме у цих містах і розташовані високотехнологічні підприємства, дослідницькі інститути та університети
IV	Туристичні регіони	В країнах з великим природним та культурним спадщиною туризм може стати важливим галузевим сегментом. Гірські райони, морські курорти та історичні місця приваблюють туристів
V	Лісові, сільські та природно-заповідні регіони	Деякі регіони європейських країн визначаються щільністю лісів та заповідників. Лісова промисловість та екологічні питання стають важливими аспектами розвитку економіки
VI	Енергетичні регіони	Країни, що мають великі природні ресурси, такі як нафта, газ чи вітряна енергія, можуть розвивати відповідні енергетичні регіони
VII	Транспортні вузли	Ключові транспортні вузли, такі як порти та вузли автомагістралей, можуть стати фокусом для розвитку логістики та торгівлі
VIII	Регіони з достатнім рівнем соціального благополуччя	Ці аспекти враховують в країнах ЄС при просторовій організації сфери охорони здоров'я та науки, однак, також вони є значимі та опосередковано пов'язані у площині цілеорієнтованого переформатування та підвищення ефективності господарської діяльності на певній території чи в регіоні

1	2	3
IX	Райони/території за результативністю медико-соціального та генетичного моніторингу/тестування*	За цим напрямом враховуються та контролюються за районами: а) розподіл медичних ресурсів: врахування потреб населення та забезпечення доступу до медичних служб у різних регіонах; б) стратегії здоров'я на робочому місці: оцінювання впливу здоров'я працівників на ефективність та результативність в різних галузях та локаціях; в) дослідження генетичних особливостей населення: забезпечується розвиток галузей генетичної медицини та персоналізованої медицини за районами з урахуванням результатів генетичного скринінгу населення; г) соціальні програми та підтримка вразливих груп: розробка і реалізація соціальних програм, спрямованих на забезпечення допомоги та підтримки вразливих груп населення

Джерело: сформульовано та згруповано у табличному вигляді авторами, за урахування напрацювань, репрезентованих у [7-10].

* Означено та обгрунтовано авторами за урахування досвіду просторової організації економічних систем країни Ізраїль [11].

Признаючи об'єктивність і нагальність адаптації до національних умов напрямів просторової організації ГС, які використовують в європейських країнах, підтвердимо: їхнє врахування при переформатуванні господарського простору України, поряд із намаганнями раціоналізувати освоєння та збере-

ження ПРА держави, суттєво впливатиме на якість життя населення через врахування ряду особливостей локалізації та синхронного залучення у процесі реконструкції соціетальних, технологічних, управлінських і екологічних факторів забезпечення сталого розвитку (табл. 4).

Таблиця 4

Особливості локалізації зусиль при врахуванні соціетальних факторів у просторовій організації господарських систем

Особливості локалізації зусиль	Заходи з реконструктивної просторової організації ГС
1	2
Узгодження локалізованих зусиль	Адаптація до місцевих особливостей – розуміння та врахування місцевих екологічних, соціокультурних та економічних особливостей для забезпечення адаптованих рішень. Громадська участь - залучення місцевого населення та стейкхолдерів у процесі прийняття рішень, щоб забезпечити врахування їхніх потреб та інтересів. Підтримка малих та середніх підприємств – розвиток та підтримка малих та середніх підприємств, що є основою локальної економіки. Розвиток середовища для бізнесу та підприємництва – сприятливе середовище для бізнесу, яке створюється за допомогою підтримки малих і середніх підприємств, сприяє економічному розвитку та створенню нових робочих місць. Забезпечення транспортної та інфраструктурної доступності – забезпечення ефективної та доступної транспортної інфраструктури визначає доступність громадян до робочих місць, освіти, медичних закладів та інших життєвих сервісів
Урахування соціетальних факторів при виробничо-господарській, міжгалузевій та між- секторальній взаємодії	Рівноправ'я та інклюзія – забезпечення рівноправ'я та інклюзії в усіх аспектах розвитку, враховуючи різні соціокультурні та етнічні групи. Соціальна справедливість – створення умов для вирівнювання соціальних нерівностей та забезпечення доступу до можливостей для всіх. Локальна культура і спадщина – збереження та підтримка локальної культури, традицій та історії для зміцнення ідентичності місцевих громад. Етнічна різноманітність – врахування та підтримка етнічної різноманітності, стимулювання діалогу та взаєморозуміння. Рівномірний розподіл доходів – просторова організація суттєво впливає на розподіл доходів та економічний розвиток в різних регіонах/на територіях; забезпечення рівномірного розподілу економічного потенціалу позитивно впливає на якість життя та соціальні показники. Розбудова якісної житлової інфраструктури – доступність якісного й доступного житла визначає зручність життя громадян; просторове розташування житлових об'єктів та доступ до інфраструктури грають важливу роль у покращенні якості життя
Досягнення сталості та екологічної обов'язковості	Збереження природних ресурсів та раціоналізації використання ПРА – управління та збереження природних ресурсів, уникання експлуатації, що може призвести до невідновлюваного знецінення. Енергоефективність – розвиток та впровадження ЕЕ технологій і практик для зменшення видобутку та екологізації виробництв. Управління відходами – розробка й удосконалення систем управління відходами та переходу до циркулярної економіки. Забезпечення екологічної стійкості – забезпечення

1	2
	екологічної стійкості та відповідального використання природних ресурсів, що і визначається просторовим розташуванням економічних об'єктів; зелені технології, використання відновлюваних джерел енергії та ефективне використання природних ресурсів, які можуть сприяти покращенню якості довкілля та життя громадян
Убезпечення результативної співпраці та стійкості мереж	Міжрегіональна та між секторальна співпраця – її зміцнення й ущільнення між різними регіонами, галузями, виробництвами і секторами - визначає результативність спільного досягнення цілей сталого господарювання і соціального розвитку. Сприяння інноваціям та технологічному розвитку – розвиток інноваційних та технологічних мереж і центрів - сприяє генеруванню нових можливостей для працевлаштування, забезпеченню високооплачуваних робочих місць та розвитку високотехнологічних галузей і виробництв, сприяючи створенню сталої й взаємовигідної ГС, що забезпечує не лише економічний розвиток, але і соціальне та екологічне благополуччя на території/ в регіоні. Партнерство з громадськістю – взаємодія з громадськістю, науковою спільнотою та іншими зацікавленими сторонами для вирішення глобальних та місцевих викликів. Розвиток інфраструктури у гірських, лісових та сільських регіонах – особливості просторової організації в гірських та сільських регіонах визначають можливості для розвитку, доступ до освіти та медичних послуг, а також рівень зайнятості; розвиток інфраструктури й мереж, соціальних служб в цих регіонах впливає на якість життя населення

Джерело: визначено та сформульовано авторами даного дослідження.

У цьому контексті важливим є визнати, що враховані у табл. 4 особливості та фактори і надалі будуть взаємодіяти між собою та трансформуватися, і просторова організація ГС буде ускладнюватися та динамічно змінюватися як в європейських країнах, так і в Україні – з цього розвиток, рівновага та підтримка різноманітних регіонів гратимуть важливу роль у створенні стійких ГС та сприятливого середовища для підвищення якості життя населення. Зважаючи на вказане, сутність та змістовність поняття «просторова організація господарських систем» визнаємо в якості специфічної форми координації динамічного процесу кількісно-якісних змін в межах територіальних утворень /регіонів, яка враховує взаємозв'язок між їх ключовими площинами та передбачає синхронну реалізацію, за пріоритетними об'єктами локалізації зусиль, комплексу реконструктивних заходів із ущільнення виробничо-господарської та соціальної міжрегіональної й міжсекторної взаємодії задля генерування системних умов до сталого господарювання і соціального розвитку за рахунок упорядкування господарської діяльності [13] та реконструкції оточуючого середовища [14]. Отже, для забезпечення результативної просторової організації ГС в Україні в сучасних умовах функціонування національної соціально-економічної системи важливо враховувати ряд особливостей локалізації та вагомість впливу соціетальних факторів за активно-орієнтованим підходом, які обумовлюватимуть зрушення як у напрямі сталого розвитку і господарювання, так, відповідно, і на забезпечення результативності реалізації дієвих господарських стратегій із метою підвищення якості життя.

Висновки. Підсумовуючи результати науково-прикладної розробки, зазначимо, що авторами удо-

сконалено напрями європейської локалізації господарської діяльності у контексті формування сучасних детермінант просторової організації господарських систем України, класифікаційний склад яких визначено за дев'ятьма регіональними ідентифікаціями ознаками за урахування наявних ПРА та соціетальних активів: аграрні регіони; промислові регіони; інноваційні та технологічні центри; туристичні регіони; лісові, сільські та природно-заповідні регіони; енергетичні регіони; транспортні вузли; регіони з достатнім рівнем соціального благополуччя; райони/території за результативністю медико-соціального і генетичного моніторингу/тестування. При цьому, спираючись на методологічні принципи актив-орієнтованого підходу здійснено ідентифікацію чинників локалізму з визначенням їх переваг у процесах просторової організації національних господарських систем.

Визнано доцільним, не лише враховувати результати ідентифікації й аналізу найкращих європейських практик та сучасних технологій локалізації господарської діяльності, але й сприяти процесу їх адаптації та апробації на національному рівні, що необхідно для більш ефективного управління реконструктивними діями в національному соціо-еколого-економічному просторі. Отже, визнаючи важливість переформатування господарського простору України запропоновано виконати локалізацію зусиль задля формування комплексу реконструктивних заходів із: а) узгодження локалізованих зусиль; б) урахування соціетальних факторів при виробничо-господарській, міжгалузевій та міжсекторальній взаємодії; в) досягнення сталості та екологічної обов'язковості; г) забезпечення результативної співпраці та стійкості мереж. Перспективи подальших досліджень у площині вирішення проблеми рекон-

структивної просторової організації господарських систем пов'язані з розробкою алгоритму управлінські дії щодо трансформації й переформатування на-

ціонального господарського простору та побудовою відповідного типу структурно-логічної схеми.

Література

1. Courlet C., Pecqueur B. *L'économie Territoriale*. Grenoble: PUG, 2013. 142 p. DOI: <https://doi.org/10.1522/revueot.v23n1-2.897>.
2. Багатовимірність особистості: психологічний ракурс: монографія / Н. П. Гапон, С. Л. Грабовська, В. А. Гупаловська та ін.; за заг. ред.: С. Л. Грабовської та Р. І. Карковської. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 374 с.
3. Clarke J. Dissolving the public realm? The logics and limits of Neoliberalism. *Journal of Social Policy*. 2004. №1 (Vol. 33). P. 27 – 48. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0047279403007244>.
4. Boyle D. Localism: Unravelling the Suppliant state. London: New Economic Foundation. 2010. 325 p. DOI: https://doi.org/10.1057/9780230251144_30.
5. Diamond J. The Big Society and the Regional Studies Agenda: Why the Connections matter. *Regions. Regionalism versus localism*. 2011. No. 281. P. 4 – 5. DOI: <https://doi.org/10.1080/13673882.2011.9672720>.
6. Krugman P. End this depression now! W.W. Norton & Company, 2012. 259 p.
7. Ангурець О., Хазан П., Чернохова М., Гавранек М. та ін. Наслідки для довкілля війни Росії проти України: моногр. Київ: ГО «Зелений Світ – Друзі Землі», ГО «Армака», 2023. 84 с.
8. Природно-ресурсні ознаки просторового типу реконструктивного розвитку. Київ: ІЕПСР НАН України. URL: <https://ecos.kiev.ua/news/view/1273>.
9. Шаров О. О. Глобалізація: новітні тренди чи перманентний напрямок розвитку? *Журнал європейської економіки*. 2020. вип. 19. С. 5-15. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2020.01.005>.
10. Лахтіонов І. В. "Купуй американське". Як працює локалізація у світі і що не так з цим в Україні (Чому спроби захистити національного виробника в Україні перешкоджають конкуренції, і як працює (або ні) локалізація в інших країнах світу). *Економічна правда*. 2020. 13 листоп. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/11/13/667211/>.
11. Міністерство охорони здоров'я Ізраїлю: Рекомендації щодо обов'язкового проходження населенням генетичного обстеження і тестування. URL: <https://www.health.gov.il/Russian/Subjects/Genetics/checks/Pages/GeneticTestingRecommendations.aspx>.
12. Микитенко В. В. Просторова організація господарських систем: європейський досвід. *Нотатки сучасної науки*. 2024. № 12. С. 26 – 29.
13. Микитенко В. В. Реконструктивна просторова організація та розвиток господарських систем України. *Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 01–02.03.2024 р.). Вінниця: Вінницький національний технічний університет. 2024. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/fiip/fiip2024/paper/viewFile/20073/16641>.
14. Веклич О. О. Екосистемні активи територіальних громад — детермінанта забезпечення та посилення спроможності їх розвитку. *Економіка сьодоення: актуальні питання та інноваційні аспекти*: зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 25 липня 2020 р.). Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2020. С. 23-26.

References

1. Courlet, C., Pecqueur, B. (2013). *L'économie Territoriale*. Grenoble, PUG. DOI: <https://doi.org/10.1522/revueot.v23n1-2.897> [In French].
2. Hapon, N. P., Hrabovska, S. L., Hupalovska, V. A. et al. (2015). Bahatovymirnist osobystosti: psykholohichniy rakurs [Multidimensional personality: a psychological perspective]. Lviv, LNU named after Ivan Franko [in Ukrainian].
3. Clarke, J. (2004). Dissolving the public realm? The logics and limits of Neoliberalism. *Journal of Social Policy*, Vol. 33, No1, pp. 27 – 48. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0047279403007244>.
4. Boyle, D. (2010). Localism: Unravelling the Suppliant state. London, New Economic Foundation. DOI: https://doi.org/10.1057/9780230251144_30.
5. Diamond, J. (2011). The Big Society and the Regional Studies Agenda: Why the Connections matter. *Regions. Regionalism versus localism*, No. 281, pp. 4 – 5. DOI: <https://doi.org/10.1080/13673882.2011.9672720>.
6. Krugman, P. (2012). End this depression now! W.W. Norton & Company. 259 p.
7. Angurets, O., Khazan, P., Chernokhova, M., Havranek, M. (2023). Naslidky dlia dovkillia viiny Rosii proty Ukrainy [Environmental consequences of Russia's war against Ukraine]. Kyiv, NGO "Arma" [in Ukrainian].
8. Pryrodno-resursni oznaky prostorovoho typu rekonstruktyvnoho rozvytku [Natural resource features of the spatial type of reconstructive development]. (2023). Kyiv, IEPSSR NAS of Ukraine. Retrieved from <https://ecos.kiev.ua/news/view/1273>.
9. Sharov, O. O. (2020). Hlobalizatsiia: novitni trendy chy permanentnyi napriamok rozvytku? [Globalization: the latest trends or a permanent direction of development?]. *Journal of European Economy*, Vol. 1 (72), no. 19, pp. 5-15. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2020.01.005> [in Ukrainian].
10. Lakhtionov, I. V. (2020). "Kupui amerykanske". Yak pratsiuie lokalizatsiia u sviti i shcho ne tak z tsym v Ukraini (Chomu sproby zakhystyty natsionalnoho vyrobnyka v Ukraini pereshkodzhaiut konkurentsii, i yak pratsiuie (abo ni) lokalizatsiia v inshykh krainakh svitu). [Buy American. How localization works in the world and what is wrong with it in Ukraine (Why attempts to protect the national producer in Ukraine hinder competition, and how localization works (or not) in other countries of the world)]. *Ekonomichna pravda*, 13 november. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/11/13/667211/> [in Ukrainian].
11. Ministerstvo okhorony zdorovia Izrailiu: Rekomendatsii shchodo oboviazkovoho prokhodzhenia naseleenniam henetychnoho obstezhennia i testuvannia [The Ministry of Health of Israel: Recommendations regarding mandatory genetic examination and testing by the population]. Retrieved from <https://www.health.gov.il/Russian/Subjects/Genetics/checks/Pages/GeneticTestingRecommendations.aspx> [in Ukrainian].
12. Mykytenko, V. V. (2024). Prostorova orhanizatsiia hospodarskykh system: yevropeyskyi dosvid [Spatial organization of economic systems: European experience]. *Notatky suchasnoi nauky – Notes of modern science*, No. 12, pp. 26 – 29 [in Ukrainian].

13. Mykytenko, V. V. (2024). Rekonstruktyvna prostorova orhanizatsiia ta rozvytok hospodarskykh system Ukrainy [Reconstructive spatial organization and development of economic systems of Ukraine]. *Suchasni tendentsii rozvytku finansovykh ta innovatsiino-investytsiinykh protsesiv v Ukraini* [Modern trends in the development of financial and innovation-investment processes in Ukraine]: Proceedings of the VII International science and practice conference. Vinnytsia, Vinnytsia National Technical University. Retrieved from <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/fiip/fiip2024/paper/viewFile/20073/16641> [in Ukrainian].

14. Veklych, O. O. (2020). Ekosystemni aktyvy terytorialnykh hromad – determinanta zabezpechennia ta posylennia spromozhnosti yikh rozvytku [Ecosystem assets of territorial communities are a determinant of ensuring and strengthening their development capacity]. *Ekonomika sohodennia: aktualni pytannia ta innovatsiini aspekty* [Today's Economy: Current Issues and Innovative Aspects]: Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. (pp. 23-26). Zaporizhzhia, East Ukrainian Institute for Economics and Management [in Ukrainian].

Микитенко В. В., Чупріна М. О. Європейські тренди локалізації господарської діяльності у реконструктивній просторовій організації господарських систем

Удосконалено напрями європейської локалізації господарської діяльності у контексті формування сучасних детермінант реконструктивної просторової організації господарських систем на базі природно-ресурсних активів.

Запропоновано методологічний концепт адаптації положень «актив-орієнтованого навчання у педагогіці» до концептуальних положень реконструктивної просторової організації національних господарських систем на базі природно-ресурсних активів при коригуванні фокусу зусиль на різної природи зниження ризиків і загроз у повоєнному періоді, передбачаючи у процесах реконструкції: інтеграцію ресурсів, синергію та партнерство, розвиток інновацій, участь громад, гнучкість та адаптивність, сталість і стійкість, територіальну конкуренто-спроможність, збалансованість та рівномірність, збереження та раціональне використання різних за природою ресурсів і активів, збереження людських ресурсів та нарощення потенціалу людського розвитку. З врахуванням методологічних принципів актив-орієнтованого підходу здійснено ідентифікацію чинників локалізму з визначенням їх переваг у процесах просторової організації національних господарських систем у повоєнному періоді. Встановлено особливості локалізації зусиль задля формування комплексу заходів щодо: а) узгодження локалізованих зусиль; б) урахування соціетальних факторів при виробничо-господарській, міжгалузевій та між-секторальній взаємодії; в) досягнення сталості та екологічної обов'язковості; г) забезпечення результативної співпраці та стійкості мереж.

Ключові слова: просторова організація господарських систем; природно-ресурсні та соціетальні активи; актив-орієнтований підхід; чинники локалізму.

Mykytenko V., Chuprina M. European Trends of Localization of Economic Activities in Reconstructive Spatial Organization of Economic Systems

The directions of the European localization of economic activity have been improved in the context of the formation of modern determinants of the reconstructive spatial organization of economic systems based on natural resource assets. A methodological concept of adapting the provisions of "asset-oriented learning in pedagogy" to the conceptual provisions of the reconstructive spatial organization of national economic systems based on natural resource assets is proposed while adjusting the focus of efforts on the various nature of reducing risks and threats in the post-war period, assuming in the reconstruction processes: the integration of resources, synergy and partnership, development of innovations, community participation, flexibility and adaptability, stability and sustainability, territorial competitiveness, balance and uniformity, conservation and rational use of resources and assets that are different in nature, conservation of human resources and increasing the potential of human development. Taking into account the methodological principles of the asset-oriented approach, the factors of localism were identified with the determination of their advantages in the processes of spatial organization of national economic systems in the post-war period. Features of localization of efforts have been established for the formation of a set of measures regarding: a) coordination of localized efforts; b) consideration of societal factors in production-economic, inter-industry and inter-sectoral interaction; c) achieving sustainability and ecological obligation; d) ensuring effective cooperation and stability of networks.

Keywords: spatial organization of economic systems; natural resource and social assets; asset-oriented approach; factors of localism.

Стаття надійшла до редакції 04.03.2024